

ливостей працевлаштування на основі створення нових робочих місць у перспективних високоприбуткових сферах господарювання, в тому числі малому й середньому підприємстві;

- домінування напрямів і заходів активної політики зайнятості над пасивною, що знаходить своє конкретне втілення у створенні нових ефективних робочих місць, зростанні обсягів професійної підготовки та перепідготовки кадрів, підвищенні ефективності організації громадських робіт тощо;
- якісні зрушення в інфраструктурному (інформаційному, організаційному, технічному) забезпеченні сфери працевлаштування населення, внаслідок чого скорочується термін пошуку роботи, середній термін перебування у статусі безробітного, зменшуються обсяги застійного безробіття;
- зростання продуктивності праці в галузях економіки внаслідок оновлення техніко-технологічної бази виробництва, скорочення прямих втрат робочого часу та його непродуктивного використання, оптимізації чисельності зайнятих, зростання інтенсивності праці;
- істотне скорочення обсягів прихованого безробіття та нерегламентованої зайнятості населення внаслідок активного сприяння самостійній зайнятості населення, збільшення обсягів перепідготовки робочої сили з орієнтацією на потреби ринку праці та перспективи модернізації економічної системи;
- загальне підвищення продуктивності територіально-галузевої системи зайнятості населення має супроводжуватись адекватним зростанням реальної заробітної плати в галузях економіки, її наближенням до потреб розширеного відтворення робочої сили, поліпшення структури доходів населення;
- формування і закріплення основ продуктивної зайнятості населення має зумовити приріст валової доданої вартості у розрахунку на одного зайнятого, а у кінцевому підсумку – сприяти зростанню продуктивності усієї економічної системи [4. ст. 29].

Література

1. Богиня Д.П. Основи економіки праці: Навч. посібник. – К.: Значно – Прес, 2000. – С. 313.
2. Мазаракі А.А. та ін. Економіка торгового підприємства: Підручник для вузів. – К.: Хрещатик, 1999. – 800 с.
3. Тимош І.М. Економіка праці: Навч. посібник. – Тернопіль: Астон, 2001. – 347 с.
4. Заяць Т.В. Продуктивність людських ресурсів України та регіональні можливості її забезпечення// Україна: аспекти праці – 2004, № 3. – С. 115.
5. Дієсперов А.В. Продуктивності праці в сільському господарстві// Економіка АПК. – 2002, № 11. – С. 132.
6. Яковлев Р. Динамика производительности труда и заработной платы в постсоветской России: есть ли взаимосвязь// Україна: аспекти праці. – 2004, № 4. – С. 125.

УДК 658.589

*Доц. М.К. Колісник, канд. екон. наук;
студ. Н.О. Зинюк – НУ "Львівська політехніка"*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ДОХОДІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ, І МЕТОДИ БОРОТЬБИ З НЕЮ НА СВІТОВОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Досліджується механізм легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та етапи його здійснення; подано перелік основних організацій для боротьби з "відмиванням" грошей на світовому фінансовому ринку та розглянуто завдання українського органу фінансової розвідки; наведено методи боротьби з легалізацією доходів і запропоновано заходи щодо нейтралізації загроз фінансово-кредитній безпеці.

Doc. M.K. Kolisnyk, student N.O. Zynyuk – NU "L'vivs'ka Politehnika"

Legalization of the profits got a criminal way, and methods of fight against her in the world financial market

The mechanism of legalization of the profits got a criminal way and stages of his realization is explored; the list of basic organizations is given on the fight against "washing" of money in the world financial market and the considered tasks of the Ukrainian organ of financial secret service; resulted methods of fight against legalization of profits and the offered measures on neutralization of threats of financial and credit safety.

Найбільш актуальною проблемою глобалізації світового фінансового ринку є боротьба з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. Точною відліку в боротьбі світового співтовариства з цим явищем можна вважати 1988 рік, коли Організація Об'єднаних Націй (ООН) розробила Конвенцію "Про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин", яка зобов'язала країни, що її підписали, боротися з відмиванням доходів, отриманих від торгівлі наркотиками. Сьогодні діяльність злочинних організацій пов'язана не тільки з акумулюванням доходів від незаконного обігу наркотиків, а й з інших серйозних національних і міжнародних злочинів та іншими способами значного підриву економіки. Створення ефективної і всеохоплюючої глобальної мережі протидії "відмиванню" грошей заважає злочинцям спокійно переносити свою діяльність з однієї країни до іншої і ховатися від сил протидії. Відсутність у країн власних систем захисту зводить нанівець зусилля сусідніх країн, які мають таку систему. Невелику кількість публікацій з даної теми можна поділити на дві групи. В одній з них зібрані законодавчі матеріали різних країн [1-5], а в іншій – зроблено спроби досліджень ефективності дії правових механізмів [7].

Легалізація доходів – вчинення дій, які спрямовані на приховування або маскуванню незаконного походження коштів чи іншого майна або володіння ними, прав на такі кошти чи майно, джерела їх виникнення, місцезнаходження, переміщення, а також придбання, володіння чи використання коштів або іншого майна, за умови усвідомлення особою, що вони були доходами з метою надання правомірного вигляду володінню, користуванню чи розпорядженню доходами або дій, спрямованих на приховування джерел походження таких доходів.

Сам термін "відмивання" грошей виник в Сполучених Штатах Америки, де в 30-х роках минулого століття було введено закон, який забороняв вільний обіг алкогольних напоїв. Це призвело до розвитку нелегальної торгівлі алкоголем, а кошти, які були отримані від цієї торгівлі, вкладалися в мережу пралень. Саме таким чином метод легалізації доходів, отриманих незаконним шляхом, отримав назву "відмивання". Згодом сухий закон відмінили, а термін переніс своє значення на легалізацію доходів, отриманих від продажу наркотиків.

Відповідно до Директиви Європейського Економічного Союзу (ЄЕС) "Про запобігання використанню фінансової системи для цілей відмивання грошей" (91/308/ЄЕС) від 10.06.1991 р. "відмиванням грошей" вважається така поведінка, спричинена зумисним:

- присвоєнням чи передачею майна при знанні того, що таке майно було отримане від злочинної діяльності чи з акту участі в такій діяльності, з метою при-

- ховування чи маскуванню незаконного походження майна або надання допомоги з метою уникнення передбачених законом наслідків від такої діяльності;
- приховуванням чи маскуванню реальної природи, джерела походження, місцезорозташування, руху майна, прав або власності на майно, які належать до нього, за умови знання того, що таке майно було отримано внаслідок злочинної діяльності або з акту участі в такій діяльності;
- придбанням, володінням чи використанням майна, за умови знання в момент отримання, що таке майно отримане від злочинної діяльності або з акту участі в такій діяльності;
- участю, втягненням до вчинення, спробою вчинити та допомогою, сприянням, полегшенням та консультуванням у вчиненні будь-яких дій, згаданих у попередніх параграфах.

Сьогодні до "брудних" грошей, крім доходів від наркобізнесу, відносять також доходи, отримані від торгівлі людьми, внутрішніми органами, зброєю, контрабандою, викрадення людей, махінацій, вимагання та інших незаконних джерел.

Рис. 1. Етапи "відмивання грошей" у фінансово-кредитній системі держави

Процес легалізації доходів є досить довгим і складним процесом і полягає в тому, щоб заплутати сліди нелегального походження доходів і надання їм вигляду таких, що були отримані законним шляхом. Загалом "відмивання грошей" складається з таких основних етапів: розміщення; розшарування; інтеграція (рис. 1).

Якщо на перших двох етапах ще можна виявити "відмивання" грошей, то на третьому відділити законні гроші від незаконних є досить важко. Боротьба з "відмиванням грошей" протягом вже більш ніж десяти років є ключовою складовою загальної боротьби з нелегальною торгівлею наркотиками і діяльністю організованої злочинності.

Основним міжурядовим органом для боротьби з "відмиванням" грошей є FATF (Financial Action Task Force), створений в Парижі (Франція), на саміті країн Великої сімки у 1989 р.

Табл. 1. Органи фінансової розвідки деяких країн

Країна	Орган фінансової розвідки
1. Австралія	Австралійський центр звітності операцій і аналізу
2. Австрія	Офіс звітності, в структурі федерального Міністерства внутрішніх справ
3. Бельгія	Бельгійський орган фінансової розвідки
4. Болгарія	Бюро фінансової розвідки
5. Бразилія	Рада контролю за фінансовою діяльністю
6. Великобританія	Національний орган злочинної розвідки/ Орган економічних злочинів
7. Греція	Комітет статті 7 Закону №2331/1995
8. Данія	Секретаріат з відмивання грошей – Прокурор з серйозних економічних злочинів
9. Італія	Служба протидії відмиванню грошей у складі Офісу регулювання валютних відносин
10. Канада	Канадський центр аналізу фінансових операцій і звітів
11. Корейська республіка	Орган фінансової розвідки Кореї
12. Люксембург	Служба боротьби з відмиванням грошей
13. Голландія	Офіс звітності з незвичайних операцій в структурі Міністерства юстиції
14. Нова Зеландія	Орган поліцейської фінансової розвідки Нової Зеландії
15. ОАЕ	Орган боротьби з відмиванням грошей і підозрілих справ (випадків)
16. Польща	Генеральний інспектор фінансової інформації
17. Російська Федерація	Комітет Фінансового Моніторингу
18. США	Мережа попередження фінансових злочинів
19. Туреччина	Рада розвідки фінансових злочинів – Міністерство фінансів
20. Україна	Державний комітет фінансового моніторингу України

У різних країнах почали розгортатися програми для боротьби з "відмиванням" грошей, створюватися спеціалізовані державні органи, які мали можливість швидкого обміну інформацією між різними фінансовими установами, правоохоронними органами та органами прокуратури. Такі спеціалізовані органи в світовій практиці отримали назву органи фінансової розвідки (FIU від англ. Financial Intelligence Unit) (табл. 1). У кожній країні FIU має

своє місце і підпорядковується різним органам, але незалежно від підпорядкування, цілями FIU є: збір, аналіз і оброблення повідомлень про підозрілі операції і боротьба з "відмиванням" грошей.

FIU – це пункти централізації інформації про незвичайні або підозрілі операції, які отримують інформацію (звіти) від фінансових установ. У світовій практиці звіти до FIU обов'язково подають такі організації: банки, страхові компанії, біржі, установи, які здійснюють обмін валют, гральні заклади, інші фінансові установи, а також нотаріуси та агенти з нерухомості.

Офіційне визначення FIU: "Орган фінансової розвідки – це національний орган, який відповідає за збір, аналіз і передачу компетентним органам інформації про випадки "відмивання" грошей, які були виявлені при розкритті фінансової інформації, яка стосується доходів, відносно яких є підозра щодо їх злочинного виникнення; або фінансової інформації, яка відповідно до національного законодавства є обов'язковою для подання в цілях боротьби з "відмиванням" грошей" [4].

FIU виступають центрами аналізу інформації. Вважається, що інформація, яка подається банками, не може відразу бути використана неспеціалізованими установами. Тому FIU аналізує таку інформацію, доповнює її для того, щоб перетворити просту підозру в обґрунтоване припущення стосовно факту скоєння злочину. Важливо відібрати серед всієї сукупності операцій, про які було повідомлено фінансовими установами, ті, яким потрібно приділити підвищену увагу.

Для такого аналізу FIU повинен тісно співпрацювати з установами фінансового сектору і сектору нерухомості і в той же час зі всіма правоохоронними органами в країні і за її межами.

Кульмінацією багаторічних зусиль країн і міжнародних організацій для боротьби з "відмиванням" грошей стало створення Егмонтської групи. Егмонтська група об'єднує фінансові розвідки різних країн світу. Зацікавленість у створенні такої групи виникла в результаті неформальних контактів представників органів фінансової розвідки різних країн світу на зустрічах FATF. У 1995 р. в Брюсселі в Егмонт-Оренберзькому Палаці відбулась перша зустріч представників FIU різних країн.

Діяльність Егмонтської групи спрямована на забезпечення обміну інформацією між органами фінансової розвідки різних країн з метою підтримки їх національних програм протидії "відмиванню" грошей. Така підтримка також полягає в підвищенні рівня підготовки експертів і працівників цих органів, допомозі в спілкуванні між FIU шляхом запровадження нових технологій. Для ефективного обміну інформацією між FIU був створений безпечний веб-сайт Егмонтської групи, доступ до якого мають тільки національні FIU.

Основними пріоритетами діяльності Егмонтської групи є: створення органів фінансової розвідки в країнах світу; стимулювання обміну інформацією на основі взаємності і взаємної домовленості; надання доступу до закритого веб-сайту Егмонтської групи всім FIU; проведення навчальних програм, регіональних робочих груп і здійснення обміну персоналом; розгляд формальної структури Егмонтської групи для забезпечення постійного адмі-

ністрування Егмонтської групи, а також визначення часу і місця проведення пленарних засідань; розроблення процедур прийняття рішень стосовно відповідності національних органів визначенню "FIU"; формування у разі потреби додаткових робочих груп; розроблення правил обміну інформацією; підготовка інформації для публічного подання стосовно діяльності Егмонтської групи. Керуючим органом Егмонтської групи є Постійна адміністративна підтримка (замість Секретаріату). Спочатку Адміністратор розташовувався в FIU Нідерландів, а починаючи з 2001 р. він знаходиться в FIU Великобританії.

Розгляд питань проводиться в спеціальних робочих групах, яких на цей час є три: правова, навчально-комунікаційна та група допомоги країнам-початківцям. На сьогодні членами Егмонтської групи є 101 FIU різних країн світу. Для того, щоб стати членом Егмонтської групи, FIU повинен відповідати визначенню "FIU" [4, ст. 15-56].

Оцінюючи законодавчо-нормативну базу щодо органів фінансової розвідки в Україні бачимо, що Державний комітет фінансового моніторингу України (далі – Держкомфінмоніторинг України) був створений відповідно до Указу Президента України від 28 вересня 2004 р. № 1144/2004 "Про Державний комітет фінансового моніторингу України".

Основними завданнями Держкомфінмоніторингу України є: участь у реалізації державної політики в сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; збирання, оброблення та аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу; створення та забезпечення функціонування єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму; налагодження співробітництва, взаємодії та інформаційного обміну з органами державної влади, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями в зазначеній сфері; забезпечення в установленому порядку представництва України в міжнародних організаціях з питань запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму.

У боротьбі з відмиванням грошей, як правило, використовуються такі методи: фінансова й податкова звітність юридичних і фізичних осіб; виїзні перевірки компаній і банків органами регулювання; зовнішні аудиторські перевірки; внутрішній аудит, включаючи виділення осіб, відповідальних за контроль операцій на предмет відмивання грошей; контроль у рамках професійних асоціацій і саморегульованих організацій; оперативні операції місцевих і міжнародних правоохоронних органів; добровільне (чи за винагороду) надання інформації фізичними особами [6].

Кожен із цих методів підкріплюється законодавчо й має свої плюси та мінуси. Завдання компаній надавати фінансову звітність з метою боротьби з відмиванням грошей значною мірою носить превентивний характер. Для детального вивчення звітності потрібен підготовлений кваліфікований штат службовців, сучасні засоби обробки інформації й можливість оперативної перевірки інформації на місці. Розвиток системи нагляду означає для держави

певні витрати. Ускладнення схем відмивання грошей спричиняє ускладнення вимог обов'язкової звітності, що сприймається як обмеження волі громадян і приватних інститутів. Аналогічну реакцію викликає розширення повноважень правоохоронних органів. Єдині бази даних полегшують пошук і аналіз інформації, однак їхнє застосування пов'язане з ризиком правопорушень і несумлінного використання інформації.

При створенні повноцінної системи протидії відмиванню грошей потрібно досягнути компромісу, по-перше, між збільшенням витрат на державному й мікроекономічному рівнях з її фінансування та обмеженням свободи дій економічних суб'єктів, і, по-друге, між ефективністю функціонування системи й жорсткістю контролю за виконанням пропонованих державою вимог. Кожна країна в тому або іншому ступені має систему протидії відмиванню грошей, в особі правоохоронних органів. Введення нових механізмів, особливо витратних, доцільно здійснювати тільки тоді, коли переваги від їхнього використання перевищують незадіяний потенціал уже існуючих систем.

У ході протидії відмиванню грошей особливу роль відіграє судова система. При офіційному доказі злочинних дій приватних осіб у відмиванні грошей судові органи зазнають найбільших труднощів з доказом того, що: а) власність, залучена в механізм відмивання, була доходом від незаконної (злочинної) діяльності; б) відмивання грошей проводилося з певною метою; в) підозрюваний знав про незаконний характер походження власності.

Оскільки деякі правові особливості також можуть ускладнювати судові розгляди ("що не заборонено, те дозволено"), законодавство має відрізнятися певною гнучкістю й передбачати можливість швидко реагувати на використання з метою відмивання грошей нових фінансових інструментів, інститутів і коштів комунікації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Розглянуті проблеми необхідно врахувати під час розроблення концепцій фінансово-кредитного розвитку України, в основу якої повинна бути закладена орієнтація на використання внутрішніх і зовнішніх фінансових джерел. На державному рівні мають бути розроблені заходи щодо нейтралізації загроз фінансово-кредитній безпеці, зокрема необхідно:

- запровадити механізм забезпечення інтеграції між Державним комітетом фінансового моніторингу України з міжнародними організаціями та органами фінансової розвідки інших країн;
- визначити на державному рівні пріоритети щодо державного фінансування органів фінансової розвідки з "відмивання" грошей у фінансово-кредитній сфері;
- вдосконалити існуючі системи захисту (маються на увазі українські структурні підрозділи, які ведуть боротьбу з "відмиванням" грошей в різних галузях економіки) з урахуванням завдань та функцій глобальної мережі протидії "відмиванню" грошей.

Література

1. Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом"// Відомості Верховної Ради України від 03.01.2003. – 2003, № 1, ст. 2.
2. Указ Президента України "Про Державний комітет фінансового моніторингу України"// Офіційний вісник України від 15.10.2004. – 2004, № 39, стор. 21, ст. 2582.

3. Директива Європейського Економічного Союзу (ЄЕС) "Про запобігання використання фінансової системи для цілей відмивання грошей" (91/308/ЄЕС)// Офіційний Вісник Європейських Співтовариств № L 166/83 від 28.06.1991.

4. Рымарук А.И., Лысенков Ю.М., Капустин В.В., Синянський С.А. под редакцией профессора Рымарука А.И. Отмывание грязных денег: международные и национальные системы противодействия. – К.: Юстиниан. – 2003. – 544 с.

5. Бекряшев А.К., Белозеров И.П., Бекряшева Н.С., Леонов И.В. Теневая экономика и экономическая преступность: Электронный учебник. – <<http://newasp.omskreg.ru/bekryash/>>.

6. Боротьба з відмиванням грошей. Міжнародний досвід і уроки для Росії: Аналітична записка від 12 вересня 2000 р// [http:// opres.ru](http://opres.ru).

7. Доля Л.М. Легалізація ("відмивання") доходів, отриманих злочинним шляхом, як міжнародна проблема// Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). – 2001, № 4. – С. 51 56.

8. Указ Президента України "Про положення про Державний комітет фінансового моніторингу України" від 24.12.2004 р. № 1527/2004.

9. [http:// www.moneylaundering.com](http://www.moneylaundering.com)

10. [http:// www.rada.gov.ua](http://www.rada.gov.ua).

УДК 658.91 Асист. С.М. Лихолат; студ. І.І. Кондратьєва – Львівська КА

СТАНОВЛЕННЯ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН В АПК УКРАЇНИ

Розглянуто організаційні засади становлення лізингу АПК; ринок лізингових послуг; проблеми створення державних лізингових компаній.

Ключові слова: лізинг, фінансовий ринок, посередники, лізингові поставки, лізингові послуги.

Assist. S.M. Lykholat; stud. I.I. Kondratjeva – Commercial Academy of L'viv

Becoming of leasing relations in agricultural complex are covered of Ukraine

Organizational bases of introduction leasing in agricultural complex are covered; market of leasing services; problems of creation of state leasing companies.

Keywords: Leasing, financial market, mediators, leasing deliveries, leasing services.

Одним із видів підприємницької діяльності лізинг виник у 1952 р. в США й набув досить стрімкого поширення у багатьох країнах світу. Через лізингові операції фінансується 1/3 приватних інвестицій у країнах із розвинутою економікою і майже 1/8 приватних інвестицій в світі. У США в лізингу перебуває 45 % виробничого устаткування, у ФРН – 18 %, в Японії – 3 % [1, с.28]. В Україні обсяг лізингових інвестицій за останні кілька років зріс майже на 30 %, але водночас не перевищує 10-12 % загальної потреби в них [2, с. 64].

На сучасному етапі розвитку економічної системи лізинг – це успішна форма взаємодії банківських структур з реальним сектором економіки, який забезпечує доступ до передової техніки і найкращих світових технологій не тільки в період економічного зростання у різних країнах, а й в умовах спаду розвитку, навіть такого, в якому опинився агропромисловий комплекс України.

На сьогодні на українському фінансовому ринку діють дві групи посередників. Перша – так звані псевдолізингодавці, які продають техніку під виплату. Замість звичайної схеми – взяти кредит, придбати техніку та передати її в лізинг, лізингодавці використовують схему: купують основні засоби у виробників на умовах товарного кредиту, а потім передають їх лізингоотримувачам на умовах продажу під виплату. Це відбувається через те, що вітчизняні